

Навчання читанню у викладанні академічної англійської мови

О. П. Токменко

Інститут філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Paper received 26.06.17; Revised 30.06.17; Accepted for publication 01.07.17.

<https://doi.org/10.31174/SEND-HS2017-147V25-07>

Анотація. У статті розглядаються особливості навчання інтенсивному та екстенсивному читанню у викладанні академічної англійської мови. При інтенсивному читанні увага студентів зосереджена на детальне сприйняття тексту з аналізом мовних одиниць (лексичних, граматичних і когезивних особливостей). Екстенсивне читання полягає у тому, що студенти читають цікаві та необхідні їм англійські фахові наукові тексти для написання дипломних робіт, статей, підготовки до семінарів з фахових дисциплін, і тим самим покращують загальне розуміння прочитаного матеріалу. Увага при цьому зосереджена на цілісне сприйняття змісту тексту. Для отримання максимальної користі від читання, студентів необхідно залучати як до інтенсивного, так і до екстенсивного читання, які є однаково важливими для мовного розвитку студентів.

Ключові слова: академічна англійська мова, екстенсивне читання, зміст тексту, інтенсивне читання, лексико-граматичні особливості.

Вступ. Викладання іноземних мов стає дедалі все більш комплексним, охоплюючи все більше різноманітних підходів і засобів, що, з одного боку, полегшує вивчення та викладання мови, оскільки і студент, і викладач мають можливість обрати щось цікаве й ефективне саме для себе, а з іншого боку – вимагає особливої наполегливості та впевненості, так як потребує оволодіння новими видами діяльності, програмами, що, у свою чергу, передбачає їхнє попереднє досконале вивчення. Коли йдеться про навчання майбутніх спеціалістів, то все це має вдвічі важливіше значення, оскільки для них іноземна мова не є лише засобом спілкування та розваги, а й важливим робочим інструментом у світі глобалізації у цілому та європейської інтеграції зокрема, наприклад, при написанні статей англійською мовою, участі у міжнародних конференціях, міжнародних проєктах.

Одним із основних видів мовленнєвої діяльності є читання. Цей процес охоплює перцептивну, мисленнєву та мнемотичну діяльність. Інтенсивне читання вимагає від викладача використання методичних прийомів, які спрямовані на детальну роботу над лексико-граматичними особливостями тексту. Екстенсивне читання передбачає читання великих за обсягом текстів з загальним охопленням змісту. Увага студентів при цьому зосереджена не на формі тексту, а на його змісті.

Огляд публікацій. Актуальність дослідження зумовлена тим, що читання є складною навичкою, складним творчо-пізнавальним типом діяльності людини, у якій навички зорового сприйняття знаходяться у діалектичній взаємодії з процесами мислення, уяви та емоційно-вольової сфери читача. Долаючи комплекс труднощів, а також набуваючи інші навички, студенти поступово стають читати та розуміти тексти, не перекладаючи їх на рідну мову.

Дослідженням екстенсивного та інтенсивного читання у викладанні іноземних мов присвячені праці таких дослідників, як Т. Белл, Дж. Гармер, Т. Гедж, Л. Зільберман, О. Ільїн, О. Комарова, І. Нейшн, М. Пласкіна, І. Полюк, О. Поточняк, Дж. Скрайвенер, В. Храброва, Е. Шабайкович.

Мета статті – дослідити особливості навчання інтенсивному та екстенсивному читанню у викладанні академічної англійської мови. Об'єктом дослідження є інтенсивне та екстенсивне читання. Предмет дослідження – особливості інтенсивного та екстенсивного читання у викладанні академічної англійської мови.

Результати й обговорення. Читання є актом комунікації між автором письмового тексту та його читачами. Розуміння тексту передбачає ідентичність висновків, які

зроблені читачем (адресатом інформації) із задумом автора (адресантом інформації) [Зильберман 1988, с. 8].

У методиці викладання іноземних мов дослідники використовують різні критерії для виокремлення видів читання:

- за психологічними особливостями сприйняття – перекладне та безперекладне, аналітичне та синтетичне;
- за умовами здійснення – підготовлене та непідготовлене;
- за формою прочитання – читання вголос і читання про себе;
- за метою – вивчаюче, ознайомлювальне, переглядове, пошукове;
- за рівнем розуміння – розуміння основного змісту, витяг певної інформації з тексту, розуміння необхідної важливої інформації;
- за ступенем матеріалу, який читається – екстенсивне та інтенсивне [Пласкіна 2014, с. 133-134].

Основним показником зрілості читання є здатність студента та викладача змінювати стратегію під час процесу читання залежно від характеру матеріалу та ставлення до нього студентів [Комарова 2015, с. 576].

При інтенсивному читанні увага студентів зосереджена на детальне сприйняття тексту з аналізом мовної форми, а при екстенсивному – на цілісне сприйняття змісту. Інтенсивне навчання здійснюється під керівництвом викладача, який спрямовує увагу студентів на мовні одиниці, формує вміння самостійно виявляти місця тексту, які ускладнюють його розуміння, користуватися словниками та довідковою літературою. Інтенсивне читання на різних етапах навчання відбувається по-різному: поступово ускладнюється зміст, лексико-граматичне наповнення текстів, збільшується кількість явищ для аналізу, зростає обсяг тексту, ступінь самостійності у проведенні його аналізу. Таким чином інтенсивне читання готує до екстенсивного читання, суть якого полягає у намаганні зрозуміти загальний зміст прочитаного, не зупиняючись детально на його формі [Шабайкович 2010, с. 153].

Інтенсивне читання зосереджується на таких аспектах:

- розуміння – метою інтенсивного читання є розуміння змісту тексту;
- фонетика, орфографія – вивчення фонетики, правил орфографії, читання вголос;
- лексичні особливості – увага студентів зосереджується на слововживанні;
- граматика – складні граматичні особливості можна пояснити та проаналізувати;

- когезія – сполучення речень, а також, як використовуються різні лексичні одиниці для вираження однієї ж тієї ідеї;

- інформаційна структура – певні види текстів містять певні види інформації;

- жанрові особливості – як текст досягає своєї комунікативної мети через лексичні, граматичні та когезивні особливості;

- стратегії – розвиток корисних стратегій читання [Nation 2009, с. 27].

Завданням інтенсивного читання є одержання інформації з тексту, який містить певні труднощі у мовних явищах чи змісті. При екстенсивному читанні ж необхідно навчитися обходити труднощі, які стоять на шляху до розуміння тексту. Переклад може застосовуватися лише під час інтенсивного читання, але він не є метою роботи над інтенсивним читанням, а лише допоміжним засобом для досягнення розуміння [Полюк 2009, с. 190].

Інтенсивне читання дозволяє мотивувати студентів до всебічного аналізу лексичних одиниць з точки зору словотвору, морфологічного складу, синтаксичної ролі у реченні [Храброва 2013, с. 3026-3027]. Активізація довгострокової пам'яті студентів при такому читанні відбувається шляхом виконання великої кількості вправ, які були детально відібрані викладачем.

Основним недоліком інтенсивного навчання є кількість часу, який витрачається на те, щоб прочитати невеликий обсяг тексту. Нові лексичні або граматичні одиниці краще запам'ятовуються, якщо вони будуть зустрічатися у різноманітних контекстах. Оскільки інтенсивне читання за своєю природою займає багато часу, читання матеріалу з великою кількістю нових слів і граматичних конструкцій є повільним і стомлюючим процесом. Результатом читання протягом години буде 3-4 сторінки, і навряд-чи, нове слово зустрінеться хоча б кілька разів. Варто також зазначити, що не усі слова можна автоматично перекласти, оскільки існують різні варіанти значень, лінгвістичні чи лінгвокраїнознавчі нюанси.

Екстенсивне читання полягає у тому, що студенти самостійно читають якомога більше різноманітної літератури відповідно до їхньої зацікавленості; студенти мають можливість обирати матеріал, який найбільше їх цікавить або необхідний для, наприклад, написання дипломних робіт, фахових статей, підготовки до семінарів з фахових філософських дисциплін. Матеріал для читання повинен бути з таким ступенем складності відповідно до їхньої лінгвістичної компетенції та рівня володіння англійською мовою.

Екстенсивне читання є також важливим для сприйняття нових лексичних одиниць. Існує велика ймовірність того, що невідомі студентам лексичні одиниці будуть сприйняті студентами підсвідомо [Scrivener 2005, с. 188]. Крім того, екстенсивне читання допомагає не лише зрозуміти нові лексичні одиниці, а й допомагає зрозуміти різні особливості та види текстів [Hedge 2005, с. 30].

Основними перевагами екстенсивного читання є:

- забезпечення масивного «введення інформації»;
- підвищення загальної мовної компетенції студентів;
- закріплення раніше вивчених лексичних одиниць;
- покращення письмової мови;
- мотивація студентів читати;
- консолідація раніше вивчених мовних понять, умінь і навичок;
- зростання впевненості при читанні великих обсягів тексту;

- розвиток навичок передбачати події [Bell 1998].

Найважливішим критерієм при виборі матеріалів для екстенсивного читання має бути те, що у фахових текстах для читання наявні повинні бути лише кілька невідомих для студентів лексичних одиниць та максимум одна невідома синтаксична структура на одну сторінку тексту. Такі слова повинні зустрічатися у тексті у різних контекстах.

Проте, екстенсивне читання є досить складним. Перши за все, це відбувається через різний рівень мовної компетенції студентів. Деякі студенти можуть опиратися такому читанню, оскільки вважають тексти занадто легкими.

Табл. 1. Відмінність інтенсивного читання від екстенсивного читання

	<i>Інтенсивне читання</i>	<i>Екстенсивне читання</i>
1. <i>Лінгвістична мета</i>	аналіз мови	формування навичок вільного володіння мовою
2. <i>Складність</i>	завзвичай важкі тексти	легко
3. <i>Обсяг матеріалу</i>	невеликий	великий
4. <i>Вибір матеріалу</i>	викладач обирає тексти для читання та аналізу	завзвичай студенти обирають тексти
5. <i>Вид матеріалу</i>	усі студенти вивчають однаковий матеріал	усі студенти читають різні тексти відповідно до їхнього інтересу
6. <i>Місце навчальної діяльності</i>	аудиторна робота	переважно самостійна робота
7. <i>Перевірка розуміння</i>	перевірка за допомогою спеціальних мовних вправ	доповіді, дискусії, дебати

Проаналізувавши дані Табл. 1, варто зазначити, що під час інтенсивного читання студенти зосереджені на значенні та змісті кожної лексичної одиниці та кожного речення, намагаючись дослідити деталі, а не лише зміст. Проте, для викладання академічної англійської мови, зокрема для студентів-філософів, важливим є не лише значення кожної мовної одиниці, а й сам зміст великої за обсягом наукової (філософської) статті, а також вміння порівняти різні філософські поняття, аргументацію та обговорення.

Згідно з деякими дослідниками, для отримання максимальної користі від читання, студентів необхідно за-

лучати як до інтенсивного, так і до екстенсивного читання [Harmer 2001, с. 204]. Використовуючи лише один метод, студенти не отримають користі, оскільки кожний метод має різний фокус і обидва види читання є необхідними для досягнення ефективних навичок читання.

З поширенням комунікативного підходу до викладання англійської мови, дослідники стали виокремлювати комунікативне читання, яке є синтезом інтенсивного та екстенсивного читання. Метою комунікативного читання є отримання нової інформації та розширення мовного досвіду студентів. Комунікативне читання ґрунтується на умінні розпізнавати значення невідомих слів на

основі контекстуальної здогадки та формальних ознак, семантики словотворчих елементів і функції слів у реченні [Шабайкович 2010, с. 155].

Полегшити розуміння при комунікативному читанні для студентів філософського факультету сприятиме: попереднє опрацювання мовного матеріалу фахового наукового тексту; читання фахових текстів, які містять більшу кількість лексико-граматичного матеріалу, який вже відомий студентам; повторне читання проаналізованого тексту з метою засвоєння невідомого матеріалу; виокремлення викладачем ймовірних лексико-граматичних труднощів та усунення їх до читання тексту шляхом виконання вправ і обговорення теми до читання тексту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зильберман Л. И. Лингвистика текста и обучение чтению английской научной литературы / Л. И. Зильберман. – М.: Наука, 1988. – 156 с.
2. Комарова Е. В. Этапы процесса обучения чтению и виды чтения на иностранном языке / Е. В. Комарова // Молодой ученый. – Казань: Изд-во Молодой ученый, 2015. – № 4. – С. 574-576.
3. Пласкина М. В. Анализ современных теорий обучения чтению на иностранном языке / М. В. Пласкина // Проблемы и перспективы развития образования: материалы V междунар. науч. конф. – Пермь: Меркурий, 2014. – С. 133-136.
4. Полук І. С. Особливості формування компетенції у читанні іноземною мовою у студентів немовних факультетів / І. С. Полук // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»: Філософія. Психологія. Педагогіка. – К.: НТУУ «КПІ», 2009. – № 3, Ч. 2. – С. 188-191.
5. Храброва В. Е. Формирование лексической компетенции при изучении английского языка посредством интенсивной работы над текстом / Е. В. Храброва // Филологические науки.

Висновки. Таким чином, інтенсивне та екстенсивне читання є необхідними для студентів розвивати свої навички читання та розуміння прочитаного. У той час, коли екстенсивне читання полягає у тому, що студенти читають цікаві та необхідні їм фахові наукові тексти для написання дипломних робіт, фахових статей, підготовки до семінарів з фахових філософських дисциплін та покращують загальне розуміння прочитаного матеріалу, інтенсивне читання пов'язане з пошуком певних лексико-граматичних особливостей у тексті. Обидва види читання є однаково важливими для мовного розвитку студентів.

- М.: Академия естествознания, 2013. – № 10 (часть 13). – С. 3022-3028.
6. Шабайкович Е. Формування вмінь та навичок читання в системі сучасних освітніх технологій / Е. Шабайкович, О. Покотняк, О. Ільїн // Вісник Львівського університету: Серія іноземні мови / [за ред. Р. С. Помірка]. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2010. – Вип. 17. – С. 151-156.
7. Bell T. Extensive Reading: Why? and How? [Електронний ресурс] / Timothy Bell // The Internet TESL Journal. – 1998. – Vol. IV, No. 12. – Доступ до ресурсу: <http://iteslj.org/Articles/Bell-Reading.html>
8. Harmer J. The Practice of English Language Teaching / Jeremy Harmer. – Essex: Longman, 2001. – 370 p.
9. Hedge T. Teaching and Learning in the Language Classroom / Tricia Hedge. – Oxford: Oxford University Press, 2000. – 447 p.
10. Nation I. S. P. Teaching ESL/EFL Reading and Writing / I. S. P. Nation. – NY: Routledge, 2009. – 170 p.
11. Scrivener J. Learning Teaching: A Guidebook for English Language Teachers/Jim Scrivener – Oxford: Macmillan, 2005-431 p.

REFERENCES

1. Zilberman L. Linguistics of the text and teaching reading of English scientific literature/LI Zilberman. - M.: Science, 1988.-156 p.
2. Komarova E. Steps of the learning process of reading and types of reading in a foreign language / EV Komarova // Young Scientist. - Kazan: Publishing house Young scientist, 2015. - № 4. - P. 574-576.
3. Plaskina M. Analysis of modern theories of teaching reading in a foreign language / MV Plaskina // Problems and prospects for the development of education: materials V International. Sci. Conf. - Perm: Mercury, 2014. - P. 133-136.
4. Poleuk I. Specificity of the form of competence in the readings of non-native land by students of non-faculty faculties / I. S. Polyuk

- // News of the National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute": Philosophy. Psychology. Pedagogy. - K.: NTUU "KPI", 2009. - No. 3, Part 2. - P. 188-191.
5. Hrabrova V. Formation of lexical competence in the study of English through intensive work on the text / EV Khrabrova // Philological Sciences. - M.: Academy of Natural Sciences, 2013. - No. 10 (part 13). - P. 3022-3028.
6. Shabaykovich E. Formation of reading skills in the system of modern educational technologies / E. Shabaykovich, O. Pokotnyak, O. Ilyin // Visnyk of Lviv University: Foreign Languages Series / [ed. R. S. Pomirka]. - Lviv: Lviv Ivan Franko National University, 2010. - Vip. 17. - P. 151-156.

Teaching reading in English for academic purposes

O. P. Tokmenko

Abstract. The article highlights the peculiarities of teaching intensive and extensive reading in EAP. With intensive reading students' attention is focused on a detailed reading of the text analyzing language units (vocabulary, grammar and cohesion). With extensive reading students read in English interesting and necessary scientific texts for their professional development (writing papers, articles, preparing for seminars in philosophical disciplines they study), which improves their overall understanding of the content. Students should be involved in both intensive and extensive reading, which are equally important for students' language development.

Keywords: EAP, extensive reading, intensive reading, lexical and grammatical peculiarities, text content.

Обучение чтению в преподавании академического английского языка

Е. П. Токменко

Аннотация. В статье рассматриваются особенности обучения интенсивному и экстенсивному чтению в преподавании академического английского языка. При интенсивном чтении внимание студентов сосредоточена на детальное восприятие текста с анализом языковых единиц (лексических, грамматических и когезивных особенностей). Экстенсивное чтение заключается в том, что студенты читают интересные и необходимые им англоязычные профессиональные научные тексты для написания дипломных работ, статей, подготовки к семинарам по специальным дисциплинам, и тем самым улучшают общее понимание прочитанного материала. Внимание при этом сосредоточена на целостное восприятие содержания текста. Для получения максимальной пользы от чтения, студентов необходимо привлекать как к интенсивному, да и к экстенсивному чтению, которые одинаково важны для речевого развития студентов.

Ключевые слова: академический английский язык, экстенсивное чтение, содержание текста, интенсивное чтение, лексико-грамматические особенности.